

Mini-Dubai reportage | Op een afgelegen eiland in Sierra Leone kijken bewoners reikhalzend uit naar Idris Elba's geplande 'afrodynamische ecostad'. Maar de vraag is wel voor wie er gebouwd zal worden – en wie er buiten moet blijven.

Idris Elba's droomstad wekt hoop en wantrouwen

tekst **Mella Fuchs**
foto's **Abdul Hamid Kanu**

Je moet er wat voor over hebben om naar de plek in Sierra Leone te gaan waar de Britse acteur Idris Elba een 'afrodynamische' droomstad wil laten bouwen. Eerst rijden we zeven uur vanaf hoofdstad Freetown, over een weg die halverwege verandert in een roodbruine zandbaan met modderplassen. Door een lekke band moeten we de laatste kilometers overstappen op motoren. En vervolgens stappen we in een boot.

Vanaf kustplaats Yagoi vertrekt elke middag rond vier uur de *pam pam*; een houten motorboot die zo'n dertig mensen mee kan nemen en langs de mangrovebossen vaart. Na twee uur meer de boot aan in Bonthe, het voornaamste stadje van Sherbro. Op dit afgelegen eiland wil Idris Elba, bekend van onder meer zijn rollen in de series *The Wire* en *Luther*, een hypermoderne stad bouwen die op groene energie draait en toeristen en zakenlui van over de hele wereld aan moet trekken.

De mensen van Sherbro handelen al in de vijftiende eeuw met de Portugezen. Samen met de vele andere eilanden in deze monding werd het eiland een slavenpost, bewoond door Franse, Nederlandse en Britse slavenhandelaars. Na de afschaffing van de slavernij diende het als uitvalsbasis voor Britse troepen die slavenscheep wilden onderscheppen. Het werd ook een plek voor Krios; terugkerende voormalige tot slaaf gemaakten uit het Caribisch gebied, Canada en elders. Bonthe bleef lang een van de drukste havens van West-Afrika, waar palmolie, koffie en gember werden verhandeld.

Die 'glorie', zoals zowel burgemeester Mohamed M. Robinson van Bonthe als de lokale activist Musa Fama het noemen, is voorbij. Vanaf het moment dat Sierra Leone in de jaren zestig onafhankelijk werd, werden de meeste activiteiten verplaatst naar de hoofdstad Freetown. De zeearm naar Bonthe slibde dicht. Infrastructuur verpauperde of verdween. Jongeren beproefden hun geluk elders. "De tijd passeerde en de regering had geen aandacht voor dit eiland", zegt Robinson. "Waardoor het afgleed."

Oppeerplan
Het plan van Idris Elba wordt door de mensen van Sherbro omarmd, vertelt de burgemeester. In 2019 landde de acteur – die dit jaar in Engeland is geridderd voor zijn liefdadigheidswerk voor jongeren – voor het eerst in het thuisland van zijn overleden vader. Hij ontving het staatsburgerschap van Sierra Leone, wat hij tegenover de BBC 'de grootste eer die ik van mijn land kan krijgen' noemde. De opperhoofden van Sherbro gaven hem de eretitel oppeerhoofd. "De mensen zien Elba als

een Mozes die is gekomen om het eiland te redden", aldus de burgemeester.

Elba kondigde aan te willen investeren in de ontwikkeling van toerisme en de entertainmentindustrie van Sherbro. "Amerika of Engeland kunnen mijn ambitie niet huisvesten", zei hij. "Afrika kan dat wel, hier kan ik een nieuw Disney opzetten." Hij zei dat 'de zoon van deze grond terugkomt om het te bemesten'.

Samen met zijn jeugdvriend Siaka Stevens – kleinzoon van de gelijknamige dictatoriale postkoloniale president van Sierra Leone – richtte Elba het in Engeland geregistreerde bedrijf Sherbro Alliance Partners (Sap) op. Hun plan: een 'afrodynamische ecostad', genaamd Sherbro Island City. Een soort mini-Dubai voor West-Afrika, maar dan, zo beloven ze, gevormd in Afrikaanse waarden en duurzaamheid. Groene energie, elektrische voertuigen, een hub voor

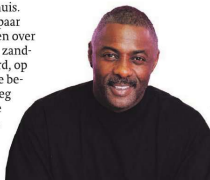
toerisme, entertainment, zorg: de plannen zijn veelbelovend.

Op het eiland duidt nog weinig op die plannen. We meren aan bij een bescheiden aanlegsteiger. Een witte klokrentoren springt in het oog; een overblijfsel uit de koloniale tijd. Het plein doet aan als een verlaten filmset. Er lopen wat vrouwen met manden op hun hoofd weg uit beeld. Verder is er niemand.

Verderop in het dorp is er meer leven. Het is zondag; alle kinderen voetballen samen en lopen daarna luid schreeuwend terug naar huis. Auto's zijn er niet, alleen een paar motoren die zich voortbewegen over de met hoge grassen omgeven zandpadjes. Een weg is geasfalteerd, op een andere weg houdt de nette beklinkering abrupt op. Onderweg passeren we ruïnes van vroeger Europese handelsbedrijven en huizen van bevrijde tot slaaf gemaakten in Amerikaanse

'Amerika of Engeland kunnen mijn ambitie niet huisvesten, Afrika wel'

Idris Elba, Brits acteur

stijl, de meesten in staat van verval.

's Avonds is er alleen het geluid van de krekels. Er schuift een duizendpoot groter dan een vinger voorbij. Afgezien van een paar lampen op zonne-energie, is het eiland in het donker gehuld; nog niet een derde van de bevolking van Sierra Leone heeft toegang tot elektriciteit, hier helemaal niemand. In de verte klorst de zee tegen de randen van het eiland. De bouw van de zee-werking die Sherbro tegen erosie moet beschermen, is in 2019 begonnen en beslaat nu de helft van het eiland, maar ligt inmiddels stil.

Maandagochtend, in het burgemeestergedebou, zitten oudere mannen op stoeljes. Ze komen hun pensioen ophalen. Op het plein voor het gebouw zitten een paar jongens wijfdeems op monobloestoelen. Binnen zit burgemeester Robinson in een groot, licht kantoor zonder aircó. Op tafel ligt een Bijbel.

particuliere sector'. De president wijst het andere deel aan.

Het is niet duidelijk of heel Sherbro binnen die zone komt te vallen, maar in de promotievideo gaat het over '600 vierkante kilometer paradijs en welvaart' – de gehele oppervlakte van het eiland. Dat moet dan nog wel van de landeigenaren worden gekocht.

De eerste stap is een windpark; vijf turbines gebouwd door Octopus Energy Generation, een van Europa's grootste investeerders in hernieuwbare energie. Daarvoor zijn vier betonnen palen aangebracht ter markering, op de plek waar ooit een vliegveldje was. Drie van de tien hectare zijn 'gegeven door de gemeenschap uit blijk van goede wil', vertelt burgemeester Robinson. Hij zegt niet te weten wat de eigenaren van de andere hectare hebben besloten; verkoop of verhuur. Het lijkt hem beter als de grond niet wordt verkocht. "Want anders hebben wij geen zeggenschap meer."

Maar volgens de onderburgemeester heeft de meerderheid van de landeigenaren al groen licht gegeven. Activist Musa Fama weet ook zeker dat het verkocht is. Hij heeft al jongeren opgetrommeld om het land te 'brushen' – het gras en struikgewas snoeien – om het klaar te maken voor het project. Volgens hem is het voor de inwoners geen probleem. "Het land was er en leverde er niets op. Als er mensen komen investeren, dan zal de gemeenschap niet ontsen. Wij hebben zin in ontwikkeling."

Daar baamt politieagent Mohamed M. Ngarie, die aan de rand van het toekomstige windpark woont. De kans dat hij op een dag weg moet, is groot. Hij haalt zijn schouders op. "Dat is dan onderdeel van ontwikkeling."

De verwachting van de inwoners is dat elektriciteit een domino-effect heeft. "Als we dingen kunnen koken, kunnen onze vrouwen koud water en ijs verkopen. Kleine veranderingen, *small small*," zegt Musa Fama. "Er komen koelekasten en vriezers, zodat we bederfelijke waren kunnen bewaren. Dan open ik een winkel van de koelekast en geef ik jou een vis."

En als er licht is, komen er inves-

teers, denkt Fama. "Als we twee of drie industrieën op het eiland hebben, dan trekt dat onze broers en zussen aan die naar Freetown zijn vertrokken."

Hij droomt verder: een vliegveld (zoals in het plan van Sap staat), grote boten en trawlers die aanmeren, koelhuizen voor vis, vijfsterrenhotels op opgespoten land. "Wij willen hier bedrijven hebben, die heel Sierra Leone kunnen ondersteunen. Zo dat onze zakenmensen niet langer naar Guinee of Liberia gaan, niet naar Dubai vliegen."

Opgespoten land
Ontwikkeling. Geen ander woord heeft hij hier vaker te horen. De behoefte eraan is ontegenzeggelijk. Maar de afspraken zijn onduidelijk. Fama vertelt dat Elba en zijn partners in een van hun vergaderingen, waarbij Fama de gemeenschap tegenwoordigt, zeiden dat mensen op het eiland voorrang krijgen voor banen.

"Wanneer er arbeiders nodig zijn, of technici, of mensen uit welk beroepsveld dan ook, dan krijgen onze mensen voorrang", herhaalt Fama. Maar op de vraag of dat ook ergens op papier gezet is, schudt hij zijn hoofd. En op een verzoek om uitleg welke garanties voor de gemeenschap er op papier staan, verwijst een woordvoerder van Sherbro Alliance Partners naar de website.

De plannen voor Sherbro Island City passen in een breder patroon op het Afrikaanse continent. De afgelopen twintig jaar schoten zogeheten *masterplanned cities* als paddenstoelen uit de grond – tenminste, op papier. In Lagos in Nigeria verrees Eko Atlantic City op opgespoten land in de Atlantische Oceaan. De stad wordt gepresenteerd als antwoord op overstromingen en overbevolking, maar critici zien vooral een afgeschermd bastion voor de elite, met huizenprijzen waar de meeste Lagosianen nooit aan zullen kunnen tippen.

In Ghana kwam van Hope City niet veel meer dan plaatjes. In Senegal is Akon City – bedacht door rapper Akon – zes jaar na de aankondiging niet meer dan een ontvangstencentrum. In Kenia is Konza Technopolis na jaren

Links: Oversteek over de rivier de Tabo onderweg naar eiland Sherbro.
Hierboven: AI-inpakken van de toekomstige stad.

vooral een raster van straten in een lege vlakte, ver buiten Nairobi.

Deze nieuwe steden worden vaak opgezet als speciale economische zones. Voor overheden zijn ze aantrekkelijk omdat ze geen financiële last vormen voor de staat; geen staatsleningen, geen garanties. Maar er is ook een keerzijde: ze worden zelden ontworpen voor de gemiddelde inwoner. In het marketingboek voor Sherbro Island City staan profielen van denkbeeldige toekomstige inwoners: twee hartchirurgen, een modeontwerper, een Europese toeristenfamilie, een Harvard-alumnus en een dj. Hun salarissen staan mijlenver af van de 750 euro per jaar waarvan de gemiddelde inwoner van Sierra Leone leeft.

Privéspoorlijntje
De plannen voor Sherbro door Milo Gough, docent Afrika studies aan de Universiteit van Oxford, denken aan een oudere erfenis: Hill Station. Die wijk boven Freetown werd begin twintigste eeuw gebouwd voor Britse koloniale bestuurders. Terwijl Freetown in de hitte beneden zuchtte onder slechte riolering en ziektes, trokken de Europeanen zich terug in houten huizen op palen op een koele bergkam, met tennisbanen en een privéspoorlijntje dat aansloot op hun werkdagen, schrijft hij in *The Conversation*.

De logica is herkenbaar in de hedendaagse private steden: je trekt een grens om je eigen ruimte te beschermen tegen de 'wanorde' buiten. Sherbro City is niet bedoeld als raciaal segregatieproject, maar als 'motor van nationale trots en groei', aldus de website. Maar ook hier gaat het om een afgegrensd ruimte met eigen regels. Het idee is kennelijk dat je sneller en beter iets geheel nieuws kunt bouwen dan door de weerbarstige realiteit van Freetown of Bonthe heen te werken.

Critici waarschuwen dat zulke 'zeitschemes' ongelijkheid kunnen verdiepen, schrijft Gough. De glimmende skyline op brochures kan een toekomst belichamen waar velen alleen van een afstand naar mogen kijken.

Maar op Sherbro is de drang naar ontwikkeling – naar wegen, elektriciteit, ziekenhuizen, banen, bescherming tegen de stijgende zeespiegel – zo groot dat veel bewoners zeggen: als dit de vorm is waarin hulp komt, dan nemen we de risico's erbij. In een land waar men niet naar de regering kan kijken voor basisvoorzieningen, worden bedrijven gezien als het antwoord.

Wel eerst zijn er dan pas gelden, vertelt activist Fama. De eerste containers voor het windpark zouden in oktober dit jaar aanmeren. "Er is niets gebeurd. Dat is onze zorg", zegt hij. "Er is tot nu toe alleen gepraat. Als je iets zegt, moet je het nakomen."

M. Robinson, burgemeester van Bonthe

'De mensen zien Elba als een Mozes die is gekomen om het eiland te redden'